

Esej

Zpracování digitální fotografie

Syndrom elektronického oka

Fotografie již dávno není doménou umělců či reportérů. Fotografem může být každý, všude a vždy, za předpokladu, že má v kapse mobilní telefon. Tento článek bych chtěla věnovat zamyšlení nad tím, jak současná "fotografovací" kultura ovlivňuje naše životy a vnímání. K tématu mě zavedl článek spisovatele Umberta Eca ze srpna 2012 *Kamery a fotoaparáty nás připravují o prožitky*. Hovoří v něm o tom, jak mají v současnosti lidé snahu dění kolem sebe fotografovat či natáčet a následně zveřejňovat na internetu, místo toho aby ho prožívali. Tento fenomén nazval *syndromem elektronického oka*.

Když jsem byla malá, pořízení každé fotografie znamenalo událost. S filmem se šetřilo, a bylo proto třeba pečlivě zvážit, které výjevy si zaslouží zvěčnění. S pořízením prvního digitálního fotoaparátu došlo k osvobození rozhodování co vyfotografovat a co ne, avšak navyknutá zdrženlivost a též omezená kapacita paměti ještě nějakou dobu držely vše na uzdě.

Jak to ale vypadá dnes? Vybavuji si typickou scénu z každého poznávacího výletu na každé dovolené: dav turistů usilovně se snažící vyfotografovat každý významný objekt ze všech úhlů a ze všech světových stran, nejlépe se všemi kombinacemi rodinných příslušníků. Všemožně kroutím a natahuji ruce, aby se mi podařilo eliminovat co nejvíc rušivých elementů v podobě ostatních účastníků zájezdu. Pořizuji dvacátý - a minimálně odlišný - snímek nějaké historické památky. Prohlédnu si zběsilé hemžení a pomyslím si: *Co se to tu vůbec děje?*, načež se rozhodnu, že se pokusím pořizování snímků omezit a budu se více kochat okolím, což dlouho nevydržím, neboť mě davové šílenství spolu s pocitem, že by mi snímek toho či onoho mohl hrozně chybět, strhne zpátky do zaběhnutých kolejí. Doma přetáhnu fotografie do počítače a divím se, proč jich mám tolik. Velkou část vymažu, ať už kvůli tomu, že je nepovedená nebo příliš podobná jiným.

Nastínila jsem první problém: fotíme jako o život. Mnohdy nás to připravuje o vytváření vlastních vzpomínek, máme víc dojmů ve fotoaparátu než v hlavě. Přesuneme se k problému číslo dvě: kam s fotografiemi? Dříve byla odpověď na tuto otázku jasná. Vyvolané fotografie se uložily do alba k ostatním kouskům dokumentujícím rodinnou historii. To je dnes při obrovském množství obrázků docela komplikované, je třeba vybrat a vytisknout ty nejlepší kousky, na což nemá každý čas a už vůbec ne trpělivost. Obrázky tak zůstanou v digitální podobě, u které není vůbec jisté, že se s nimi ještě někdy někdo bude kochat, či jestli nestihne médium, na němž jsou uloženy, nějaká fatální porucha. A nebo se vydají na cestu do některé sociální sítě.

Zdá se mi zvláštní, jak nás kombinace sociální sítě plus fotografie dovádí k ztrátě zájmu o udržení vlastního soukromí. Vzpomínám si, že kdysi se internet vyznačoval tím, že se na něm dá vystupovat anonymně. Pak se objevil Facebook a všichni odhalili svá pravá jména a přidali k nim svůj portrét. Vzniká nová motivace pro fotografování - aby bylo co ukázat publiku na Facebooku. Vždy bylo běžné ukazovat fotografie přátelům, avšak pouze při osobním setkání, což mělo jistou výpovědní hodnotu o úrovni vztahu. Na Facebooku je uvidí směs lidí, jež kromě opravdových přátel z oblasti mimo internet obsahuje osoby, se kterými nemáme nic společného a z nichž si spousta řekne "Koho to zajímá?" a vyhodnotí prezentaci obrázků jako chlubení nebo zoufalou touhu po pozornosti, ať je to pravda nebo ne. A radši vůbec nemluví o možné přítomnosti lidí, kteří by chtěli využít informace pro nekalé úmysly.

Je otázkou, jak se tento trend bude do budoucna vyvíjet. Mobilem fotografují už malé děti, po vzoru rodičů, kteří je zachycují při každé možné činnosti a pak je vystavují na internetu. Fotografie už tolik nepředstavuje vzácnou soukromou vzpomínku jako spíš důkaz, který je třeba ukázat světu. Bylo by dobré se zamyslet nad tím, jestli není někdy lepší prohlížet si svět vlastníma očima, než skrz fotoaparát a pomyslné obrazovky budoucích diváků. Třeba přijde den, kdy podobně jako když se lidé začali stěhovat z města na venkov, začneme jezdit na speciální dovolené, na kterých bude zakázáno fotografovat.